

BIBLIOTECA CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI

Cota 11522 Sublet

Inventar 431900

CASA ȘCOALELOR
BIBLIOTECA PEDAGOGICĂ
No. 2156

„CASA ȘCOALELOR“

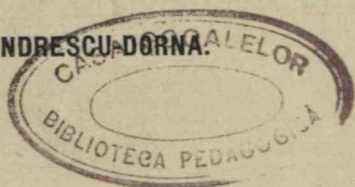
ÎNFIINȚAREA ȘI

307808

ACTIVITATEA EI

DE

ALECSANDRESCU-DORNA.

BUCUREȘTI

TIPOGRAFIA G. A. LAZAREANU, STRADA EPISCOPIEI 3
1901.

BIBLIOTECA UNIVERSITARA
Cota 11.522 Sublit
Inventar 431900

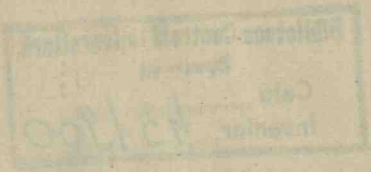
RC 88/05

B.C.U. Bucuresti

C431900

7. 2. 1950

„CASA ȘCOALELOR“
INFIINȚAREA ȘI ACTIVITATEA EI

Biblioteca Centrală Universitară
București
Cota .....
Inveniar 431900

MICHAIL STROESCU

ELIZA STROESCU

INTRODUCERE

INTRODUCERE

Un istoric al instituțiunii «Casei Școalelor», al înființării și activității ei, prezintă un mai important interes de cât ar părea să aibă la prima înfățișare și aceasta din două puncte de vedere:

a) pentru că instituirea «Casei Școalelor» a indicat la noi, încă de la început, calea către rezolvirea problemei extensiunii învățământului public primar, extensiune impusă de obligativitatea acestui învățământ, și

b) pentru că de activitatea «Casei Școalelor» prin noua organizațiune ce s'a dat instituțiunii, stau legate aproape totalitatea intereselor culturii temeinice și sistematice a imensei păturii a populațiunii noastre rurale.

Din acest îndoit punct de vedere privită instituțiunea «Casei Școalelor», ea se degajează din suma celor l'-alte instituțiuni de stat, ca unul din factorii cei mai importanți, de a cărora activitate, de al cărora bun mers depinde bunul

mers al însuși Statului, depinde progresul către care firește Statul tinde și istoricul uneia din aceste instituțiuni asupra căreia s'ar resfringe o cât de mică parte din meritul buneii noastre stări, nu poate fi de cât de vădit interes.

Un istoric al «Casei Școalelor» ar avea un interes de ordin încă mai superior.

Ca instituțiune nouă creată, ca instituțiune a căreii activitate este menită a se desfășura într'o clasă a societății de al căreia contract — noi, pătura superioară — suntem lipsiți în obicinuitele noastre relațiuni, «Casa Școalelor», cu munca ei, este lipsită până la un punct de controlul celor cari nu beneficiază direct de activitatea ei, este lipsită de încurajarea, de ajutorul unei anumite clase a societății noastre, ajutor de care are absolută nevoie pentru a'și desăvârși cu succes opera. Căci e o operă cultura și educațiunea maselor; căci e o operă de netăgăduită valoare ridicarea masei sătenești la nivelul cultural de care are cu atât mai multă imperioasă nevoie astăzi, când exigențele traiului cer individului nu numai munca brută a forțelor lui fizice, ci și un capital de inteligență, de cultură și educațiune, capital care se valorează pe zi ce trece mai mult.

Și e în mare parte astăzi în sarcina instituțiunii de care ne ocupăm, opera aceasta de regenerare intelectuală a populațiunii noastre rurale, și întru desăvârșirea ei, ajutorului moral și

material al Statului trebuie să se adauge ajutorul larg al acelor pe cari vitalitatea și puterea de rezistență a neamului îi interesează, al acelor pe cari pildele generațiilor trecute trebuie să'i călăuzească, al acelor cari cu din prisosul avutului lor pot să'și creeze drepturi la recunoștința țării.

Inființarea «Casei Școalelor» se datorește, precum se va vedea în cele ce urmează, interesului purtat de niște buni români culturii și educațiunii naționale. Istoricul acestei inființări și al activității decurse dintr'un elan de generositate, dacă ar fi numai să stimuleze un interes mai general față de instituțiune, și-ar avea cu prisosință atins scopul; totuși, datele și documentele de cari—grație bunei-voințe a d-lui Christu S. Negoescu, administratorul actual al «Casei Școalelor»—ne-am servit în această schițare, mai sunt de natură a învedera absolut util al instituțiunii, a divulga—ca să zicem așa—o sumă de amănunte ale activității sale, amănunte cari fac din această activitate o muncă uriașă, împărțită într'o sumă de direcțiuni, într'o sumă de căi, toate mergând către acelaș indoit țel: *Cultura și Educațiunea poporului.*

I

INFIINȚAREA „CASEI ȘCOALELOR“

Donațiunea

„Mihail și Eliza Stroescu“

În luna Octombrie din anul 1882, fiind ministru al cultelor și instrucțiunii publice d. P. S. Aurelian, se primește la minister următoarea scrisoare :

*Domnului Ministru de Instrucțiune publică
în București.*

Octombrie, în 17 zile, 1882.

Odaș Mihăiță Stroe, districtul Bălțului.

Domnule Ministru,

Pentru răspândire școlilor în cele mai sărace sate în România, noi am hotărât să jertfim un capital de 50.000 ruble în hârtii de bancuri fonciare (producătoare 2.807 $\frac{1}{2}$ ruble pe an), din venitul căruia să se fondeze și se susție acele școli. Capitalul acesta să se numescă «fondul școlilor rurale».

Să bine voiți, d-le Ministru, a consulta pe amicul nostru d-l Petriceicu Hasdeu în privința adevăratelor noastre dorințe, de se va pute înființa.

Dacă exemplul nostru, cu ajutorul domniei-văstre va atrage inteligența română la înzestrare fondului, pentru luminarea poporului sătèn, atunci noi ne îndatorim, în scurt timp a mai depune încă o valóre de 50.000 ruble.

Rugăm să ne faceți cunoscut, după adresa alăturată, despre locul în Iași unde putem depune banii pentru trecerea la dispoziția d-văstre.

Primește, domnule Ministru, asigurarea deosebitei noastre considerări.

(Semnați) *Soții Mihail și Eliza Stroescu.*

Adresa :

Odesa, Rue Canatnaja, Maison Murat.

Michel Stroescu.

În «Cartea de aur» a celor ce au înzestrat «Casa Școalelor» numele soților Mihail și Eliza Stroescu ia locul de întâiu, locul pe care îl merită în recunoștința neamului dintr'al cărui mijloc mărinimoșii donatori eșiți, nu l-au uitat. Depărtat de schimbăcioasa soartă de pământul României, Mihail Stroescu, fiu de boer moldovean și soția lui, își amintesc de țara mamă și întru propășirea ei își jertfesc avutul către școală, către școala sătenească, aceea care trebuie să facă din fiul de sătean pe harnicul și bunul român.

Dacă fondul jertfit de soții Stroescu ar fi fost întrebuințat numai la înființarea a unul, două, sau zece localuri de școală, folosința lor ar fi făcut încă un destul de suficient titlu la recunoștința țerei. Generoasa «jertfă», după cum o

numesc donatorii, a avut însă încă de la început pentru autoritatea școlară, caracterul unui prim și puternic îmbold întru organizarea și dezvoltarea școlii rurale și în genere întregului învățământ public primar, a cărei nevoce, în situațiunea în care școala rurală și învățământul primar se afla acum nouă-spre-zece ani, nu era de cât adânc simțită. Donațiunea Stroescu, în modul în care e făcută: «*pentru fondarea și susținerea de școli în cele mai sărace sate din România*», constituie încă temelia de-asupra căreia avea să se ridice instituțiunea care să administreze «*fondul școlilor rurale*» pe care soții Stroescu îl indică.

Soții Stroescu socotesc în scrisoarea lor că, exemplul dat «*va atrage inteligența română la înzestrarea fondului pentru luminarea poporului sătean*»; ei preconizează ideea creațiunii unui mare fond de întreținere a școlilor sătenesci, idee care a găsit întrupare în instituțiunea creată imediat după ce Ministerul instrucțiunii publice acceptă donațiunea, instituțiunea care a devenit astăzi «*Casa Școlilor*» și care în situațiunea ei de astăzi dovedește de cât bun augur a fost pentru școala rurală fapta de toată lauda a soților Stroescu, cât de curând a luat fapt nădejdea ce se pusese în imitarea pildei lor, cât de bine venit și de ce strălucit rezultat a fost îmboldul către organizarea și dezvoltarea învățământului rural, adus de mărinimosul lor act.

- 20614 -

La 23 Noembrie 1882, Ministerul instrucțiunii publice adresază soților Stroescu, la Odesa, o adresă de mulțumire.

«Fapta săvârșită de d-vastră — spune între altele această adresă — prin importanța donațiunii ce ați făcut în scop de a se constitui un fond din venitul căruia să se fundeze și să se susțină în cele mai sărace comune rurale din țară școale pentru luminarea poporului, este mai presus de orî-ce elogii. Sentimentele de care ați fost animați la instituirea lui, dovedesc ceea-ce hrăniți în inimele d-vastră pentru națiunea română...» și mai apoi: «Avem speranța că fapta domniilor-voastre va găsi imitatori și că în curând fondul pentru ajutorarea școalelor sătenesci va spori, așa ca să poată face la tóte trebuințele culturii poporului....»

În dosarul privitor la înființarea *Căsei Școalelor*, aflat în archiva ei, mai sunt două scrisori ale lui Mihail Stroescu. Într'una, datată *Aprilie 23 zile 1884, Odesa*, și adresată Ministrului instrucțiunii publice de pe vremuri, d. P. S. Aurelian, donatorul își arată intențiunile asupra întrebuițării venitului fondului ce crease. Mihail Stroescu scrie între altele:

«Prepuind că d. Hasdeu, nu v'au comunicat intențiunile mele despre întrebuițarea venitului din fondul școlilor rurale, găsesc de cuviință a vi le descrie singur:

a) a ajutora pe nevoeșii copii săteni cu îmbrăcăminte și obiectele necesarii de învățămînt;

b) a forma internate pe la școli pentru copii săraci din locuri depărtate de școale și pentru orfanii (modest de o cam dată prin casele sătenilor);

c) a însemna premii în obiecte agricole pentru copiii ce 'au săvârșit cu succes școala și s'au ocupat cu lucrarea pământului;

d) a însemna premii pentru cei mai stăruitori profesori din școalele sătene, și

e) dacă fondul se va mai mări, să se fondeze școale de agronomie și tehnice».

Aproape toate desideratele lui Mihail Stroescu sunt astăzi pe cale de îndeplinire. *Casa Școalelor*, căreia s'a dat în administrație toate donațiunile și legatele particulare, a fost ast-fel în măsură să dea—dupăcum se va vedea din expunerea ce urmează în a doua parte a acestei lucrări — desideratelor donatorilor conexiunea pe urma căreia realizarea lor s'a putut face în cea mai largă proporțiune.

O altă scrisoare a lui Mihail Stroescu, datată *Noembrie, 17 zile 1883, Iași*, de asemeni adresată Ministerului instrucțiunii publice, are următorul conținut:

Domnule Ministru,

Astăzi am depus, la Casa de Depunerii în Iași, un pachet cu hârtii de valoare pentru fondul școalelor rurale, care conține:

11.000	ruble în obligaț.	Banca fonciar Bessara. Taurid.
39.000	» » » » »	de Cherson
1.400	» »	hârtie de monedă rusă pentru cu-

poanele tăete de la 2 Ianuarie, 1883 a Băncii Bess. Taur.
și de la 1 Martie 1883, a Băncii de Cherson.

Toate aceste efecte s'au contat după cursu de astăzi
în sumă de 128.525 fr.

Alăturez recipisa d-luî Casier General, sub. No. 5910.

Primiți, Domnule Ministru, asigurarea deosebitei
mele considerațiuni.

(ss) *M. Stroescu*

Fondațiunea «Soții Mihail și Eliza Stroescu»
se află trecută astăzi în budgetul de venituri
ale «Casei Școalelor» cu suma de 169.200 lei
capital, cu un venit de 19.467 lei, 53 bani.

Prima lege de organizare

1883

Acceptarea donațiunii soților Stroescu de către Ministerul instrucțiunii publice pe de o parte, pe de alta dorința donatorilor de a se institui «fondul școalelor rurale» face pe ministrul de pe vremuri al departamentului instrucțiunii să se gândească la înființarea unei Case care să primească și să administreze toate donațiunile și legaturile făcute în folosul școalelor.

În afară și înainte de donațiunea Stroescu, Ministerul instrucțiunii se afla în posesiunea a o sumă de legături mai mult sau mai puțin importante, făcute în folosul școalelor; pământuri, clădiri, sume de bani fuseseră lăsate prin testamente de unii sau alți doritori de propășirea culturii poporului. Administrațiunea acestor fonduri cu veniturile lor, înglobate în însăși administrațiunea Ministerului instrucțiunii, se făcea în cele mai multe cazuri în mod defectuos dacă nu chiar,

fonduri și venituri, rămâneau în uitare în cartoanele archivelor, pe mâna comoștenitorilor sau a altor administrațiuni, comune sau județe.

Donațiunea soților Stroescu prezintă o țifără mai importantă și o donațiune expresă, face pe d. P. S. Aurelian — ca Ministru al instrucțiunii publice — să prezinte Parlamentului și să facă a se vota o «*Lege pentru înființarea Casei pentru ajutorul Școalelor.*»

Promulgată prin decretul regal No. 184 din 20 Ianuarie 1883, prima lege de organizare a actualei Case a Școalelor, are cuprinsul următor :

Art. 1. — Se înființază în Bucuresei sub numirea de Casă pentru ajutorul Școalelor o instituțiune cu scop de a primi și de a administra toate donațiunile ce se vor face zisei Case pentru propășirea Școalelor.

Art. 2. — Casa pentru ajutorul Școalelor este persoană juridică, cu dreptul de a primi legături și donațiuni conform legii civile.

Art. 3. — Administrațiunea averii Casei Școalelor se încredințează unui consiliu de administrațiune și de supraveghere compus din : Ministrul instrucțiunii publice ca președinte, Președintele Inaltei Curți de Casațiune, Guvernatorul Băncii Naționale, Rectorii Universităților, Președintele Academiei Române și Directorul Casei de Depuneri, Consemnațiunii și Economie.

Membrii acestui consiliu nu vor primi nici o retribuțiune.

Art. 4. — Consiliul va administra averea Casei Școalelor după prescripțiunile legii de comptabilitate a statului.

Sub nici un cuvânt el nu poate să dea altă desti-

națiune fondurilor saū veniturilor acestei Case, de cât aceia ce va fi hotărâtă de către donatorī.

Art. 5. — Bunurile imobile donate Casei Școalelor nu se pot înstreina sub nici un pretext, iar averea mobilă se va preface numai în efecte ale Statului saū în efecte garantate de Stat orī în imobile.

Art. 6. — Titlurile de proprietate și efectele Casei Școalelor se vor păstra la Casa de Depuneri și Consemnațiunii.

Art. 7. — Budgetul Casei se va supune tot anul la aprobarea Camerei Deputaților de către Ministrul instrucțiunii publice, iar compturile de gestiune se vor supune Inaltei Curți de Compturi și se vor publica prin *Monitorul Oficial*.

Art. 8. — Organul executiv al hotărârilor ce se vor lua, de consiliul de administrațiune conform legēi de față, va fi Ministrul instrucțiunii publice.

Art. 9. — În fie-care an Consiliul de administrațiune și de supraveghere va supune printr'un raport special, lămurit și detaliat la cunoștința Regelui și a Corpurilor Legiuitoare, starea financiară a Casei, întrebuințarea veniturilor și rezultatele produse.

Art. 10. — Nimeni nu este în drept să schimbe scopul acestei instituțiuni nici să o încorporeze cu verice altă instituțiune saū alt serviciu al Statului, precum nici să confunde averea Casei Școalelor cu aceea a vre-unei alte instituțiuni saū alt serviciu al Statului.

Art. 11. — Diferitele fonduri donate saū legate vor purta în perpetuu numele donatorului precum și Școalele ce se vor înființa saū întreține din aceste fonduri vor purta asemenea numele fondului cu care se întreține.

Art. 12. — Un regulament de administrațiune publică ce se va elabora de Ministrul instrucțiunii publice, va determina modul de aplicare a legēi de față, bine înțeles în limitele acestei legi.

Casa creată prin această lege nu are, după cum se vede, altă menire de cât să primească și să administreze donațiunile ce i s'ar face în folosul Școalelor. Intreaga organizație ce i se dă nu depășește întru nimic această atribuțiune și Ministerul instrucțiunii publice nu face, prin această lege, de cât a se descărca în parte de o sarcină ce îi era greu să împlinească însuși.

Consiliul de administrație instituit nouei Case, nu are altă atribuțiune de cât să execute în mod fidel desideratele donatorilor, ori-cari ar fi ele, fără să aibă nici o latitudine de inițiativă, pe când fondurile diferitelor donațiuni și legături continuaū a rămâne în casa Ministerului instrucțiunii publice, după cum și consiliul de administrație avea să funcționeze sub prezidența ministrului.

Activitatea Casei noui create va rămâne, după cum se va vedea, fără mult succes.

De abia în Martie 1884, Ministerul instrucțiunii publice convoacă consiliul de administrație al Casei Școalelor. Adresa de convocare spune: «In timpul «din urmă făcându-se mai multe legături impor-
«tante în folosul școalelor naționale, de inimi
«pioase, ca ale lui Vasile Paapa, Dimitrie Hagi
«Vasile și altora, urmează să se ia măsuri pentru
«primirea lor pe seama Casei pentru ajutorul
«școalelor...» și convoacă consiliul «...pentru a lua
«o decisiune definitivă atât în privința regula-

«mentului cât și în privința altor cestiuni pri-
«vitoare la afaceri.»

Consiliul se întrunește într'adevăr la 8 Marte și se mulțumesc a aproba regulamentul de aplicare a legii fără să ia vre-o hotărîre asupra donațiunilor de care pomenea adresa de convocare.

Regulamentul promulgat în Maiu, același an, statuează asupra cestiunilor de detaliu ale legii; ședințe de consiliu și administrație interioară. Prin dispozițiunile regulamentului Casa funcționează în Ministerul instrucțiunii publice, ai cărui funcționari îndeplinesc lucrările de cancelarie ale Casei, al cărui cap de comptabilitate «va face oficiul de secretar al consiliului de administrație, va redacta încheerile consiliului și va ține un registru special pentru transcrierea deciziunilor consiliului 1).»

În timpul acesta, decretul regal pentru acceptarea donațiunii soților Stroescu, de către Stat, este publicat în *Monitorul Oficial* și la Ministerul instrucțiunii publice încep să sosească cereri de pe la diferiți prefecți, fie pentru construcțiuni de localuri de școlă, fie pentru îmbunătățiri urgente de adus puținelor existente, cu din fondul donat de soții Stroescu. Așa, prefectul județului Olt, printr'un raport la Ministerul instrucțiunii, din Aprilie 1884, cere in-

1) Dispozițiunile art. 10 din regulament.

sistent fonduri pentru construcțiunii școlare spunând că, *din o sută comune din județul ce administrează, patru-zeci și șapte sunt fără școli*; de asemeni prefectul județului Dimbovița cere, în două rânduri, construcțiunea a trei localuri de școală imperios necesitate. Ministerul răspunde prefecților — cum se vede textual într'o adresă de la 24 Aprilie 1884 către prefectul de Dimbovița — că «fondurile nu se pot atinge până ce mai întîiu legea Casei pentru ajutorul școalelor nu se va pune în aplicare». Și acestea se petreceau *după un an și trei luni* de la promulgarea legii!

După promulgarea și a regulamentului de aplicare a legii de organizare a Casei pentru ajutorul școalelor, consiliul ei de administrațiune se întrunește la 15 Octombrie 1884, după cum dovedește încheerea ședinței aflată în dosarul înființării Casei Școalelor ¹⁾.

În această ședință, consiliul de administrație opiniază a se ruga d-l Ministru al instrucțiunii publice să ceară de la Corpurile Legiuitoare modificarea art. 3 din legea de organizare a Casei, numai întru cât privește pe președintele Curței de Casație, aceasta în urma adresei sale prin care arată că regulamentul face pe președintele Curței de Casație justițiabil al Inaltei Curți de Compturi, ca administrator de bani publici, ca-

1) Dosarul No. 325/85.

litate incompatibilă cu cea de judecător al decisiunilor aceleiași Inalte Curți; și apoi, cităm textual: «Asupra propunerii ce se face prin raportul d-lui membru al Consiliului permanent, d. P. Hasdeu, către d-l Ministru al instrucțiunii pentru înființarea de o cam dată a două școale rurale modeluri, consiliul aprobă întocmai acea propunere și decide a se cere de la revizorii școlari respectivi să arate comunele în care ar fi mai nemerit a se înființa cele două școale modele, dacă se poate avea localul de la comună cu mobilierul necesar sau închiria un local propriu».

Și aproape numai la atâta se reduce întreaga activitate decursă din înființarea Casei pentru ajutorul școalelor; dosarele ce avem de 'nainte, nu ne dă nici un indiciu despre o altă lucrare a consiliului ei de administrație.

În aceleași dosare însă, găsim începutul unei lucrări de care actuala administrație a Casei Școalelor s'a putut folosi până la un oare-care punct. Imediat după acceptarea donațiunii soților Stroescu, și după promulgarea legii organizatoare a Casei, care avea să primească și să administreze donațiunile și legaturile făcute școalelor, Ministrul instrucțiunii dă, la 28 Maiu, 1883, o circulară către prefectii de județe prin care îi pune în cunoștință că «cu ocazia punerii în lucrare a legii înființării Casei pentru ajutorul școalelor, votată de Corpurile legiuitoare

și promulgată de M. S. Regele, prin decretul No. 184 din 20 Ianuarie trecut, am dispus reînființarea la acest minister a *Cărții de aur* intitulată «Cartea memorială a donatorilor pentru instrucțiunea publică — Recunoștință eternă» — începută de Eforia Școalelor din 1859 și în care n'a apucat a se trece încă nici o donațiune». Prin aceeași adresă, prefectii sunt invitați «a dispune cât mai din vreme de a se face... o cercetare amănunțită asupra documentelor privitoare la donațiuni făcute pentru instrucțiune de la fondarea școalelor, atât de-a dreptul către Ministerul instrucțiunii publice și al cultelor, cât și către autoritățile județene și comunale, făcând să se scoată copii de pe ele, să se legalizeze și ast-fel să se trimită acestui Minister spre îndeplinirea art. 11 din legea Casei Școalelor».

Rapoartele prefectilor însoțite de copii de testamente și acte de donațiune, fac foarte voluminos dosarul Ministerului. Nu mai puțin însă, cu privire la reînființarea *Cărții de aur* nu se găsește nici o deciziune nouă, nici un început de coordonare a donațiunilor și legatelor, nici o lucrare nouă.

Firește, Casa nou înființată era cea desemnată pentru a întreprinde lucrarea hotărâtă de Minister, lucrare importantă atât din punctul de vedere al «recunoștinței eterne» de păstrat donatorilor, cât și din punctul de vedere al stimulentului de produs întru ușurarea sarcinei Sta-

tului în ajutorarea școalelor de care se simțea atâta nevoie. Defectul capital al organizării noii instituții, defect decurs din alipirea ei la ministerul Instrucțiunii, deja încărcat el însuși de multiplele lui lucrări, ese și prin acest fapt la iveală.

Și în tot timpul acesta, donațiunea Stroescu, efectiv făcută la 17 Noembrie 1883, stă în pachet nedesigilat la Casa de Depuneri și Consemnațiuni până la Februarie 1895 și încă și atunci desigilarea nu se face de cât pentru a se tăia și încasa cupoanele exigibile la efectele ce conținea.

În aceste condițiuni și față cu nevoile tot crescânde ale propășirii învățămîntului public primar, o nouă organizare a Casei pentru ajutorul școalelor se impunea și doi-spre-zece ani de la prima lege de organizare care dăduse atât de slabe rezultate, în 1896, se întemeiază *Casa Școalelor*.

II

„CASA ȘCOALELOR“ DE LA 1896 PÂNĂ AZI

Legea de organizare

Invățămîntul public la noi a avut ca primă organizațiune de un oare-care sistem, legea învățămîntului de la 1864, lege care dădea o organizare întregului învățămînt public, adică învățămîntului urban și rural, secundar și superior. Cerințele timpului, progresele culturale făcute în decursul vremilor, modernizarea metodelor didactice ca și o sumă de alte cauze inerente progresului făcut în întreaga stare politică și economică a țării în timpul de după 1864, au adus în mod firesc în mintea conducătorilor ideea reorganizării sistemului de învățămînt public.

O întreagă perioadă, de la 1868 pînă la 1899, legea învățămîntului de la 1864 suferă continue modificări; reformele esențiale încep în 1879 cu legea de organizare a administrațiunii centrale a Ministerului instrucțiunii publice, și continuă peste un an în 1893, cu legea seminarielor și legea învățămîntului primar și normal primar,

în 1898 cu legea învățămîntului secundar și superior, în 1899 cu legea învățămîntului profesional și se încheie anul acesta cu legea pentru modificarea unor articole din toate legile de la 1892 incoace.

Organizațiunea pe care este bazat astăzi încă învățămîntul primar, o dă legea de la 1893. Una din preocupările legiuitorului de la 1893 a fost cestiunea clădirilor școlare. Evident, de această cestiune se lega în mod inevitabil întreaga economie a unei practice reforme a învățămîntului primar, întru cât de cestiunea existenței ori neexistenței localurilor de școală atîrnă posibilitatea sa și imposibilitatea aplicării stricte a principiului obligativității aceluși învățămînt. Lipsa localurilor de școală a făcut multă vreme inutilă silința spre înființarea metoadelor didactice, toată silința spre înființarea de școli și spre asigurarea unei regulate frecuentări, făcînd deci în general cu neputință ori-ce progres în învățămîntul primar. O rezolvare deci a cestiunii clădirilor școlare primare se impunea grabnic și legea de la 1893 încearcă a-i da o soluțiune.

În baza principiului obligativității, legea învățămîntului primar și normal-primar de la 1893, prin articolele 84 și 85 determină: în 15 ani de la promulgarea legii comunele sunt datoare să construiască și să transforme localurile de școli primare, de care ar avea nevoie și le-ar fi impuse de Minister. Ca mijloace pentru acoperi-

rea cheltuelilor ce ar necesita aceste lucrări, se dă comunelor urbane facultatea de a se împrumuta cu sumele necesare la case particulare sau la Casa de Depuneri și Consemnațiuni, iar comunele rurale sunt puse sub epitropia autorităților județene urmând ca pentru stingerea sumelor ce vor împrumuta pentru construcțiuni școlare să se înscrie din oficiu în bugetele lor anuitățile cuvenite, rămânând ca județele pentru desdăunarea lor de anuitățile plătite să înscrie la rindul lor în bugetele comunelor, la venituri, zecimi adiționale egale cu anuitatea plătită și la cheltueli suma pentru plata către județ a anuității plătite de acest din urmă. Legea mai prevede că: dacă cel mult după trei ani de la promulgare, comunele nu vor începe acele lucrări, vor perde dreptul de a mai construi ele singure și Ministerul se va institui în această obligațiune pe care o va satisface înscriind din oficiu în bugetele lor sumele pe care le-ar datora.

Resultatul nu a corespuns așteptărilor legiuitorului.

Intr'adevăr, cestiunea clădirilor școlare primare este reluată după trei ani de la aplicarea legii din 1893 și în 1896, fiind Ministru al instrucțiunii publice d. P. Poni, parlamentul votează și se promulgă o «Lege pentru facerea clădirilor școlare primare și înființarea Casei Școalelor».

In expunerea de motive ce însoțește proec-

tul de lege prezentat Corpurilor Legiuitoare, Ministrul instrucțiunii după ce analizează situațiunea învățămîntului primar urban și rural, după ce constată mizeria în care se află «mai totalitatea caselor închiriate precum și cea mai mare parte din acele cari aparțin comunelor, în care sunt instalate școale satești», relevază dintr'o expunere de motive, ce însoțea un proiect de lege pentru construcțiunea localurilor de școale primare, pregătit de fostul Ministru d. Sp. Haret, următorul tablou al stării școalelor satești: «Ancheta făcută în 1885 și 1887 de către Ministerul de instrucție publică și culte asupra acestei cestiuni, a dat încă pe față lucruri care trebuie să deștepte în cel mai mare grad îngrijirea ori-cărui om cu iubire de țară și cu cât de puțină prevedere. Copiii stau grămădiți cu sutele în niște locale care sunt departe de a împlini măcar cele mai elementare condițiuni igienice. Le lipsește aerul, lumina; iarna sunt friguroase, vara sunt fierbinți. De multe ori ușile și ferestrele sunt în cea mai rea stare; une-ori pereții sunt găuriți dintr'o parte până 'n alta, precum și acoperișul. Mobilierul este vechiu, în deplină ruină și după un model așa de primitiv, în cât e cauza a o mulțime de boale și infirmități pe care copiii le contractează din școală pentru toată viața lor»; în aceeași expunere găsim arătate rezultatele dispozițiunile articolelor 84 și 85 din legea de la 1893.

Din 64 comune urbane, numai 4 contractase împrumuturi: București, Ploești, Bèrlad și Rimnicul-Vâlcea și dăduse în întreprindere toate patru comunele, opt localuri de școală; șase alte comune, din bugetele lor ordinare, au afectat fonduri sau au construit câte un local de școală. Cinci-zeci și patru comune nu întreprinsese nici o lucrare; pentru comunele rurale, din 32 județe numai unul singur — județul Fălciu — contractase un împrumut pentru construirea a 26 localuri de școală.

Greutatea aplicării dispozițiilor legii rezida în faptul că împrumuturile la particulari nu puteau fi obținute în condițiuni acceptibile de cât de un foarte mic număr de comune mari și avute, iar cât privește Casa de depuneri, această instituțiune prin natura ei nu și poate imobilisa capitalurile pentru termene îndelungate; din aceasta urmează că anuitatea ar fi devenit atât de mare, în cât unele comune s'ar fi găsit în imposibilitate de a o plăti, iar altele ar fi trebuit să facă pentru aceasta, sacrificii cari le-ar fi sdruncinat pentru mult timp finanțele.

Așa stând cestiunea, singura soluțiune ce i se putea da, a fost ca Statul să vină în ajutorul comunelor, cu creditul său. O soluțiune analogă a fost dată și de Franța cestiunii construcțiunii localurilor de școală. Încă de la 1875 a fost creată în Franța o instituțiune specială pentru a face posibilă construcțiunea localurilor de școală în

comunele lipsite de mijloace, instituțiune care a fost dotată cu un capital de două-sute-șaptezeci și șapte milioane, din care 120 milioane destinați pentru a împrumuta comunele la facerea clădirilor școlare primare.

O aceeași sistemă domină la alcătuirea *«legii pentru facerea clădirilor școlare primare și înființarea Casei Școalelor.»*

Liniaamentele generale ale noiei legi sunt următoarele :

a) Casa instituită administrează toate fondurile create prin legi școlare în scop de a ajuta comunele la construirea localurilor de școale primare și de a administra, priveghia săă controla toate fondurile destinate învățămîntului, carî provin din legate săă donațiuni (Art. 1).

b) Comunele urbane și rurale sunt obligate săă construiască, săă transforme și săă mobilize localurile necesare școalelor primare din cuprinsul lor, Ministerul hotărînd după propunerea «Casei Școalelor» localurile ce vor trebui construite, transformate și mobilate în fie-care an; cheltuelile necesare pentru executarea clădirilor școlare primare se fac de către comune săă din propriile lor mijloace săă în lipsă din împrumuturi contractate la «Casa Școalelor» (Art. 4).

c) Pentru acordarea împrumuturilor de care vor avea nevoie comunele, «Casa Școalelor» este dotată de către Stat cu un capital de 30.000.000 lei efectiv, vërșați în curs de șase ani, câte

5.000.000 lei pe an, iar pentru stingerea împrumuturilor acordate, comunele vor trebui să plătească o anuitate egală cu aceea pe care statul o plătește spre a'și procura capitalul (Art. 10 și 11).

d) În cazul când comunele sunt sărace și nici o zecime adițională nu acoperă anuitatea, diferența dintre anuitatea cuvenită și suma pe care o poate plăti comuna se va acoperi prin subvenții ce se vor răspunde pe jumătate de județ și pe jumătate de Casa Școalelor din veniturile lor proprii (Art. 12).

În privința administrării fondurilor provenite din legate și donațiuni:

a) Casa Școalelor este autorizată de a urmări existența donațiilor și legaturilor care s'ar afla în mâinile persoanelor particulare (Art. 15).

b) Casa Școalelor având dreptul asupra tuturor instituțiilor școlare care prin actele de fundațiune sunt puse sub o administrațiune specială, acele administrațiuni sunt datoare să trimită Casei Școalelor bugetele și compturile lor de gestiune în fie-care an cu dreptul pentru Casa Școalelor, în cas de neconformare, a sesiza justiția și a lua pe seama ei cu hotărârea justiției, acele administrațiuni (Art. 16, 17, 18 și 19).

Prin ultimul articol al legii (art. 20) președinții tribunalelor sunt obligați, cu ocaziunea deschiderii vre-unui testament prin care se înstitue vre-o fundațiune sau se lasă vre-un legat pentru școale, să încunostiințeze din oficiu pe Ministrul

instrucțiunii publice, sau pe Administratorul Casei Școalelor.

Un regulament de administrație publică, completează dispozițiile legii. Articolul 2 al acestui regulament prevede următoarele fonduri pe care *Casa Școalelor* le administrează direct :

a) Venitul pământurilor ce școalele rurale posedă în comunele rurale ;

b) Venitul din taxele de examen de la elevii preparați în particular pentru cursul primar ;

c) Venitul din taxele școlare datorite de elevii streini ;

d) Venitul din amenzile aplicate învățătorilor, primarilor, reprezentanților legali ai copiilor și patronilor, pentru neaplicarea dispozițiilor relative la obligativitatea învățământului primar, cuprinse în cap. I al legii învățământului primar și normal-primar din 1896 ;

e) Venitul provenind din reținerile din lefile învățătorilor, institutorilor și profesorilor de la școalele normale primare, pentru absențe, precum și din amende și censure ;

f) Fondurile donate de particulari în folosul învățământului, însă fără destinațiune hotărâtă ;

g). Fondurile donate de particulari cu destinațiune a servi la construcțiunii sau înzestrării școlare ;

h) Fondurile cari după diverse dispozițiuni ale legilor urmează să se verse în Casa Școalelor.

De asemeni o decisiune ministerială de la 1

Ianuarie 1900 hotărăște ca Administrațiunea Casei Școalelor să aibă și să funcționeze cu registrele și arhiva ei separată, dându-i cu modul acesta emanciparea desăvârșită, a cărei lipsă în primii pași ai Casei Școalelor îi fusese atât de mult simțită și care o pune astăzi în măsură de a 'și îndeplini în toată libertatea menirea ei cea rodnică.

Concluzii și Legături

Amplasarea și aranjarea din care rezultă
 în mod clar și precis că în administrația
 a Casei Școalelor se realizează o
 organizare înaintată și controlată
 în toate detaliile și în toate
 părțile ei. Aceasta este o
 organizare care este în
 acord cu cerințele
 actuale și care este
 în măsură să îndeplinească
 în mod perfect
 toate sarcinile
 care îi sunt încredințate.

Donațiuni și Legături

Aliniatul *b* al articolului 1 din legea pentru facerea clădirilor școlare primare și înființarea «Casei Școalelor» pune în sarcina Casei, administrațiunea sa și privigherea și controlul tuturor fondurilor destinate învățămîntului, cari provin din legate sau donațiuni. Din cele mai vechi timpuri ale învățămîntului românesc, din nainte chiar de Eforia Școalelor, dovada interesului purtat de rominii cu dare de mină instrucțiunii și educațiunii poporului a fost făcută în mod larg și incontestabil. În cele precedente s'a văzut că la 1859 Eforia Școalelor luase inițiativa unei *Cărți de aur* a donatorilor în folosul instrucțiunii. De la acea dată până în timpurile noastre, daruri în bani și în imobile au continuat a fi făcute fie administrației superioare a școalelor, fie școalelor, fie județelor sau comunelor în vederea propășirii pe toate căile a învățămîntului, invederând până la cel mai înalt grad că senti-

mentul nevoei culturii maselor era și este adânc pătruns în cugetele tuturor, dovedind că sacrificiile Statului au fost și sunt prețuite și că acei cari au fost în stare să o facă nu s'au dat nici o dată în lături de la sacrificii personale în folosul marelui cauze a desrobirii noastre intelectuale.

O întreagă avere fructifică astăzi la «Casa Școalelor» înrădăcinând și activând învățămîntul public pe de o parte, sprijinind pe de altă parte toate ideile și mișcările cari ar tinde la educațiune și cultură, o forță însemnată în ajutorul forțelor Statului, isvorită din generositatea unui său altui bun român spre recunoștința căroră trebuie a fi pornite astăzi atâtea și atâtea minți cari au găsit în fapta acelora calea către lumină.

Fondurile diferitelor donațiuni și legături administrate de *Casa Școalelor* însumează astăzi mai mult de *două milioane o sută de mii lei*; aceste fonduri cu veniturile lor sunt clasate, după dispozițiunile testamentare, în următoarele cinci categorii :

- a) Venituri provenind din legaturile și donațiunile pentru construcțiuni de școale și întreținerea acelor construite;
- b) Venituri provenind din legaturile și donațiunile pentru premii, înzestrări școlare și ajutoare în cărți de studiu și îmbrăcăminte;
- c) Venituri provenind din legaturile și dona-

țiunile pentru burse și ajutoare în țară și în străinătate ;

d) Venituri provenind din legaturile și donațiunile pentru întreținerea fetelor orfane și sărace în azilul Elena Doamna și ajutoare la înzestrarea lor, precum și pentru îmbunătățirea localurilor și serviciilor acestui institut, și

e) Venituri din fonduri cu destinațiuni diferite.

După categorii veniturile de mai sus sunt alcătuite din următoarele fonduri :

Categoria a ; Fondul *Mihail și Eliza Stroescu*, în sumă de 169.200 lei ; fondul *Scarlat Petrovici Armis* în sumă de 9.500 lei ; fondul *Iancu Epure* în sumă de 46.300 lei ; fondul *Mănăstirea Neamțu Secu* în sumă de 26.200 lei ; fondul *Hristea Cutava* în sumă de 600 lei ; fondul *Gheorghe S. Ianoly* în sumă de 4.300 lei ; fondul *Chiriță Vasilescu* într'o moșioară cu ecarete ; fondul *Petru Dr. Colonel I. Niculescu* în sumă de 10.000 lei și o prăvălie ; și fondurile *Gh. Fulger, Petru Marcu și Zoe Vlădoianu*.

Categoria b : Fondul *Casandra Rudeanu* în sumă de 1.200 lei ; fondul *Carol Kontzelman* cu un venit de 4.344 lei ; fondul *Blaremburg* în sumă de 3.700 lei ; fondul *Gh. Gățulescu* în sumă de 1.000 lei ; fondul *Ioil Vasilescu Archimandritul* în sumă de 2.000 lei ; fondul *Constantin Racovitză* în sumă de 40.000 lei ; fondul *Gimnaziului din Tirgu-Jiu* în sumă de 600 lei și fondul *Al. S. Zisu* în sumă de 500 lei.

Categoria c: Fondul *Iosif Niculescu* în sumă de 908.700 lei; fondul *Răducanu Simonide* într'o moșie; fondul *Musicu* în sumă de 63.500 lei; fondul *dr. G. Kiriazi* în sumă de 41.200 lei și fondul *Stroe S. Beloescu* în sumă de 12.000 lei.

Categoria d: Fondul *Sultana Marsil* în sumă de 8.700 lei; fondul *Scarlat Walter* în sumă de 6.100 lei; fondul *Sabatay Halfon* în sumă de 10.200 lei; fondul *Ana Musceleanu* în sumă de 26.000 lei; fondul *Iorgu Angelescu* în sumă de 86.800 lei; fondul *Alexandru Andonescu* într'o moșie; fondul *C. Xenocrat* în sumă de 3.800 lei; fondul *Luca Cociu* în sumă de 56.200 lei; fondul *Anastasiu Avramides Leacțe* în sumă de 16.700 lei; fondul *Dobre Carcalețeanu* în sumă de 11.500 lei; fondul *Elena Cantacuzino* în sumă de 21.000 lei; fondul *Petre Gheorghiane* în sumă de 10.000 lei; fondul *Toma Dimitriu* într'un imobil; fondul *Iordache Iancovică* cu un venit de 2.327 lei 40 b.; fondul *Eftimie Diamandescu* cu un venit de 10.000 lei și fondul *Constantin Panade* în sumă de 9.400 lei;

Categoria e: Fondul *Episcopul Inocenție Kitzulescu* în sumă de 289.000 lei; fondul *Cazacovică* în sumă de 42.600 lei; fondul *C. Niculescu* în sumă de 10.000 lei; fondul *Maria Uța G. Schiopescu* în sumă de 27.200 lei; fondul *Iordache Costache* în sumă de 94.000 lei; fondul *Arhimandritul Chiriac Nicolau* în sumă

de 10.000 lei și fondul *Societatea Presei* în sumă de 6.000 lei.

Intrebuițarea acestor venituri, potrivit destinațiunilor date lor prin actele de donațiuni și testamente, este făcută de către administrațiunea Casei Școalelor pe baza unei împărțiri budgetare care primește modificări sau amplificări pe măsură ce se ivesc nevoile. În afară de construcțiunile școlare făcute din venitul diferitelor donațiuni și de cari ne vom ocupa în paragraful următor, cea mai însemnată întrebuițare a veniturilor fondurilor particulare este aceea ce se face pentru înlesnirea tinerilor la învățătură prin acordări de burse și ajutoare în țară și în străinătate.

Ast-fel, suma totală a burselor și ajutoarelor acordate numai în anul curent pentru studii în țară și în străinătate se cifrează cu 71.316 lei din fondurile *Iosif Niculescu, Răducanu Simonide, dr. Kiriazi și Poteca*. Cinci-zeci și șapte de tineri au căpătat burse variind între 3.600 și 600 lei anual și ajutoare variind între 2.000 și 200 lei după cum se vede din tablourile publicate în *Anuarul oficial al Casei Școalelor*.

Deasemeni din fondurile destinate premiilor și înzestrărilor școlare, câte mai mult de 10.000 lei anual se distribuie în cărți și îmbrăcăminte la copii săraci și meritoși din școalele publice primare.

Din veniturile fondurilor lăsate pentru asilul

Elena Doamna se întrețin astăzi 23 eleve orfane cărora s'a constituit în același timp și capitalurile pentru înzestrarea lor. Afară de aceasta, pe fie-care an, se acordă elevelor care au absolvit cu succes Asilul și au avut o bună purtare, ajutoare pentru măritiş.

Școalele profesionale de fete și școalele normale de învățători au în budgetul Casei Școalelor, un fond provenit din vânzarea produselor confecționate în atelierelor lor și din venitul fondurilor anume destinate lor. Într'un timp relativ scurt, roadele date de administrațiunea acestor fonduri sunt de o deosebită importanță. Cu din aceste fonduri Casa Școalelor acordă pe fie-care an ajutoare absolventelor școalelor profesionale pentru deschideri de ateliere și elevelor sărace din ultimul an de școală pentru întreținerea lor. Cheltuelile generale din fondurile școalelor profesionale ajung anual aproape suma de 17.000 lei.

În ultimul timp, cu din fondurile Școalelor profesionale, «*Casa Școalelor*» a hotărît să ajute un nou atelier de lucru al absolventelor Școalelor profesionale, înființat în București prin stăruința Doamnelor Delavrancea, inspectoarea învățămîntului profesional și Peretz, directoarea școlii profesionale de fete «*Principesa Elisabeta*» din București.

Afără de acestea o însemnată sumă este întrebuințată la îndeplinirea destinațiunilor speciale ale unor anumite fonduri ca : premiul *Vladimir*

Blaremburg acordat celui mai merituos elev absolvent al școalei din comuna Căciulați (Ilfov); fondul *Al. Zissu* pentru cumpărare de cărți și distribuirea lor la finele anului școlar elevilor silitori din comuna Copuzu (Ialomița); fondul *Stroe Beloescu* pentru plata stipendiilor a cinci elevi din liceul «Codreanu» din Bêrlad; fondul *Episcopul Kitzulescu* pentru societatea clerului «Ajutorul» din București, pentru acordare de stipendii studenților săraci din facultatea de teologie și pentru ospătăria săracilor din Capitală; fondul *Maria Uța Gb. Schiopescu* pentru întreținerea a 12 paturi pentru elevii din comunele depărtate ce urmează la școala construită de testator în comuna Drăgășani (Vâlcea), etc.

«Casa Școalelor» mai acordă în fie-care an un spor de 10⁰/₀ învățătorilor din țară pentru lucrul manual și pentru încurajarea acelor învățători cari cultivă grădinile școlare. În anul 1899—1900, acest spor a fost acordat la 325 învățători din toate județele țării.

Toate cifrele reprezentând veniturile fondurilor din legate și donațiuni și întrebuințarea lor se găsesc în fie-care an în budgetul «Casei Școalelor». Administrațiunea acestor fonduri face una din sarcinile de căpetenie ale «Casei Școalelor»; modul în care se face această administrațiune, modul în care fie-care fond, fie-care venit este întrebuințat la destinațiunea lui specială, după anumitele dispozițiuni testamen-

tare, face din «Casa Școalelor» pe de o parte chezașa strictei îndepliniri a voinței testatorilor iar pe de alta instituțiunea prin excelență bine venită în ajutorul administrațiunii școlare superioare, instituțiunea sprijinitoare a marii idei—propagarea pe toate căile a învățămîntului.

Legatele și donațiunile ce sunt în administrațiunea «Casei Școalelor» își pot da astăzi vigurosul lor rod, acel întrevăzut de mărinimoșii donatori în elanurile lor de generositate și chipul în care acest rod se prezintă astăzi este, fără nici o îndoială, de natură a stimula față de instituțiune acel interes mai general pe care îl preconizam în introducerea la această lucrare, a face să se adauge la ajutorul moral și material al statului «ajutorul larg al aceloră pe cari vitalitatea și puterea de rezistență a neamului îi interesează, al aceloră pe cari pildele generațiilor trecute trebuie să-i călăuzească, al aceloră cari cu din prisosul avutului lor pot să își creeze drepturi la recunoștința țării».

Prin aliniatul al doilea al art. 15 din legea în baza căreia funcționează, «Casa Școalelor» are dreptul de a urmări existența tuturor fundațiunilor școlare existente, de a le cere actele în virtutea cărora au fost înființate și de a le chema înaintea justiției. În virtutea acestui drept «Casa Școalelor» este astăzi pe cale de a desmormînta un număr de fundațiuni pe cari vre-

mea, neglijența unora și lipsa de control fie că le-aū înstreinat cu desăvîrșire, fie că le-aū lăsat pe mîna interesaților de a beneficia de ele înprotiva dispozițiunilor testamentare saū a actelor de donațiuni.

Pe cale de intervențiune saū pe cale judiciară, cum deja a fost nevoită să o facă pînă acum, «Casa Școalelor» urmărește și astăzi un număr de fundațiuni școlare și se poate spera ca, cu sîrguință, să se poată aduna la o laltă toate aceste fundațiuni și să fie redade menirii lor binefăcătoare.

Construcțiuni Școlare

Unul din scopurile principale cari au adus creațiunea «Casei Școalelor», a fost cestiunea construcțiunilor școlare. In prima parte a acestei lucrări s'au văzut motivele care au făcut ca administrațiunea școlară superioară să cugete la găsirea mijlocului de a se putea construi localuri de școală prin comunele rurale. Mijlocul găsit a fost instituirea Casei de care ne ocupăm, Casă pe care — după lege — Statul urmează să o subvenționeze și care la rîndul ei să ajute comunele la construirea sa și transformarea și mobilarea localurilor necesare școalelor primare.

De și creată la 1896, de și dotațiunea Statului urmă să fie de 30.000.000 lei efectiv vărsați in curs de șase ani, câte 5.000.000 lei anual, greutățile prin cari Statul a avut să treacă in acești ultimi ani, au făcut ca dotațiunea «Casei Școalelor» să nu se poată realiza, și ca instituțiunea însăși, cu mijloacele pe cari i le punea la in-

demână veniturile sale directe, să prevadă la începerea construcțiilor școlare.

Imediat după punerea în aplicare a legii pentru facerea clădirilor școlare și înființarea «Casei Școalelor», noua instituțiune a procedat la alcătuirea unui tabloū de clădirile ce urmaū a fi executate în cursul anului ce venea. Norma după care «Casa Școalelor» s'a condus în alcătuirea acestui tabloū, normă încă în vigoare pentru construcțiile viitoare este :

a) Cătunele cari prin pozițiunea lor în comună aū cel mai însemnat număr de copii în vĕrstă de școală, pot formă ele singure centre școlare cu 3 până la 600 copii ;

b) Pot formă de asemeni centre școlare cătunele cari pe lângă că aū o mai mare populațiune școlară, urmează a primi la școala lor și pe copiii din cătunele vecine ale aceleiași comune până la o distanță de cel mult $2\frac{1}{2}$ kilometri din centrul în centrul cătunelor și în cari școala funcțiunează la un loc cu primăria, în localuri închiriate sau proprietăți de-ale comunelor în rele condițiuni.

Odată cu tabloul de construcțiuni școlare, s'a procedat la alcătuirea unui regulament pentru arendarea pămînturilor școalelor și bisericilor din comunele rurale, ale căror venituri urmaū a fi încasate și conservate de «Casa Școalelor»; biroul statistic din Ministerul instrucțiunii publice, a modificat și fixat formularele pentru facerea

unui recensămînt școlar cât mai complet asupra stării localurilor de școală existente și asupra numărul copiilor ce le frecventează din totalitatea copiilor în vîrstă de școală; s'aū întocmit instrucțiunile și formularele pentru aplicarea obligativității învățămîntului primar și pentru aplicarea amenzilor școlare; s'aū studiat și întocmit planuri tip de clădiri școlare cu una, două, trei, și patru săli de clasă, cari să corespundă cerințelor pedagogice sub raportul numărului de copii, a luminei, a aerului, avendu-se în vedere condițiunile cele mai economice întru ușurarea sarcinilor comunelor și s'aū regulamentat condițiunile pentru executarea clădirilor școlare.

Cu aceste elemente de prin ordin adunate, «Casa Școalelor» a hotărât definitiv a se executa un număr de *șapte-sute-opt-zeci și trei* școli din cari astăzi :

248 sunt proiectate cu planuri definitive deja trimise la prefecturile respective;

187 se găsesc recepționate provizoriu, și

133 sunt recepționate definitiv sau sunt pe cale a fi recepționate definitiv.

În afară de acestea sunt comune cari azi construiesc localuri de școală cu din banii lor proprii. În această categorie sunt aprobate până acum 13 localuri de școală, din cari 6 sunt deja începute iar cele-lalte 7 vor fi începute în campania viitoare.

Fondurile particulare cu destinațiune specială

pentru construcțiunii și înzestrării școlare, din care cel mai important este fondul «Mihail și Eliza Stroescu», vin și ele în ajutorul statului cu o bună parte. Așa, înainte de 1896, cu din venitul fondului Stroescu au fost construite patru loca-luri de școală modeluri pentru care s'a cheltuit suma de aproape 180.000 lei. În anii următori bugetul «Casei Școalelor» a avut de asemeni înscrise sume pentru clădiri, complectări și îmbunătățiri de localuri de școală cu din fonduri particulare.

Un progres evident s'a făcut deci în cestiunea construcțiunilor școlare, aproape chiar fără aju-torul statului, progres datorit în cea mai mare parte fundațiunilor particulare și administrației raționale și sistematice a acestor fundațiuni și este de prevăzut că în puțină vreme cele mai importante centre școlare își vor avea localuri proprii pentru școli, potrivite cerințelor igienice și învățămîntului.

Un venit de 5.523 lei anual, după cum se ci-frează în bugetul pe anul 1899—900 al Casei Școalelor, venitul fondurilor particulare pentru construcțiunii de școale și întreținerea acelor cons-truite, adăogat la importanta sumă de 3.000.000 lei alocațiunea bugetară medie din fondurile co-munale provenite din excedente bugetare, din împrumuturile realizate și ce se vor realiza, face garanția unui bun rezultat, dă speranța unei posibile complectări a clădirilor școlare în comunele rurale.

De cestiunea clădirilor școlare stă până la un punct legată o altă cestiune de ordin pedagogic, aceea a înzestrării școalelor cu materialul didactic necesar.

Este inutil credem, să relevăm faptul că până mai acum câți-va ani școlile noastre primare chiar urbane, necum cele rurale, erau aproape cu desăvârșire lipsite de ori ce material didactic: hărți, desenuri, planșe pentru învățământul intuitiv, etc. Firește, atunci când însăși școalele își duceau existența prin fel de fel de localuri care de care mai impropii, nu de înzestrarea lor cu material didactic avea să se preocupe mai întâi administrațiunea superioară școlară. O dată cu începerea clădirilor școlare, înzestrarea școlilor cu material didactic a fost o cestiune care a venit de la sine, cu atât mai mult cu cât se crease instituțiunea ce era mai în măsură să prevadă la multiplele nevoi ale instrucțiunii publice primare.

«Casa Școalelor» încă de la creațiunea ei și-a luat sarcina de a înzestra școalele primare cu materialul didactic necesar, bine înțeles în măsura forțelor de care dispunea, în măsura capitalurilor de care putea dispune din diferitele fonduri particulare lăsate cu acest anumit scop, din

fondurile fără destinațiune specială, sau din alte venituri ale ei.

Nouile cerinți pedagogice care au impus transformarea programelor de învățămînt, au găsit școlile noastre absolut lipsite de tot ce implică, ca cestiune pedagogică, aplicarea acelor programe; astăzi încă înzestrarea completă a școalelor primare urbane și rurale cu materialul didactic necesar cere o cheltuială, după evaluările făcute, de cel puțin 600.000 lei.

Nu mai puțin «Casa Școalelor» a întreprins și rezolvarea acestei cestiuni. În primul rînd s'a hotărît înzestrarea școalelor cu hărți geografice, globuri terestre și corpuri geometrice. După lungi corespondențe cu toate stabilimentele grafice cari confecționează asemenea material didactic, s'a contractat cu casa Justhers Rerthes din Gota furnitura a 4000 exemplare din harta fizică și politică a Europei, cu text românesc și cu introducerea celor mai noi date, cum și cu completarea numelor de orașe din România și celelalte state și în același timp cu casa G. B. Paravia & C-nie din Turin s'a contractat furnitura a 2000 globuri terestre, edițiune Carra, cu un diametru de 0.40, înclinate pe eliptică, avînd o jumătate meridian gradat pe aramă și pe picior de fontă. Pe de altă parte școala de arte și meserii din București a primit comanda colecțiunilor de corpuri geometrice, serii de greu-

tăți și măsuri metrice, 43 de bucăți închise într'un anumit dulăpior.

În budgetul exercițiului 1897-98, «Casa Școalelor» a trecut o sumă de 358.950 lei care să fie întrebuințată pentru confecționarea materialului didactic. Cu această sumă s'au comandat și confecționat în țară 4000 de exemplare din hărțile fizice și politice ale Asiei, Africei, Oceaniei și celor două Americi. În același timp, o comisiune instituită de Ministerul instrucțiunii publice întocmind harta mută și fizică a României cu țările vecine, «Casa Școalelor» a imprimat-o în cîte 5000 exemplare.

Capitolul budgetar al cheltuelilor materialului didactic, în afară de întrebuințarea lui la procurarea acestui material, mai are ca destinațiune și înzestrarea bibliotecelor rurale înființate și ce se vor mai înființa, cu cărți și tablouri murale cu subiecte istorice, de cari ne ocupăm în paragraful următor.

Bibliotecă rurală

Este bine dovedit astăzi că numai lipsa de cultură a populațiunii noastre rurale o face să fie atât de departe de buna stare, din toate punctele de vedere vorbind, în care interesele superioare ale vitalității națiunii, cer ca ea să se afle. Hărniciei și istețimei săteanului român îi lipsește numai un început de sistematizare a dreptei lui judecăți, îi lipsește o îndrumare cuminte a inteligenței lui firești, pentru a se avea dintr'insul muncitorul inteligent pe care a reușit să și-l facă astăzi Anglia și în parte Statele-Unite.

Este netăgăduit de asemeni, și cine a avut prilejul să stea în contact cu pătura sătenească este convins pe deplin de aceasta, că săteanul român poate să dea în ori-ce împrejurare dovadă de o surprinzătoare inteligență, de o surprinzătoare dreaptă judecată, bine înțeles în ceea ce ar privi cercul lui strimt de activitate, în ceea ce ar sta în imediat raport cu ocupațiunea lui de toate zilele. Ceea ce lipsește săteanului

nostru este interesul de sine, de buna lui stare, în primul rînd, interesul de cei și cele ce'l înconjoară în al doilea rînd.

Situațiunea politică și economică în care se află pătura sătenească, în țară la noi, pînă mai acum câte-va decenii, a făcut pentru viața ei de astăzi și poate încă pentru mult timp în viitor, zăgazul în care s'aŭ oprit și aŭ dispărut ori-ce aspirațiunii ar fi putut lua naștere în mijlocul ei, ori-ce credințe într'o mai bună soartă, ori-ce încredere în însăși forțele ei. Situațiunea politică și economică a țării de pînă mai acum câte-va decenii, putea oare face din săteanul român, pentru acele vremi alt-ceva de cît vecinicul birnic, vecinicul purtător de angarale, schimbăcioase cu fie-care an nou, cu fie-care stăpînire nouă, ni'l putea da nouă astăzi alt-fel de cît lipsit de inițiativă, refractar la ori-ce idee nouă, care ar reprezenta poate pentru el, prin analogie, o schimbare nouă aducătoare de noi angarale, de noi îngreueri ale vieții? Evident că nu.

De la situațiunea politică și economică de acum cinci decenii a săteanului nostru, pînă la situațiunea lui de astăzi, diferența e enormă și dacă culegînd roadele noiei lui stări el nu'si dă seama de cît în mod absolut imperfect de această nouă stare, este că e încă incapabil de a pricepe transiția ce s'a operat în acea situațiune a lui, este încă incapabil de a'si da seama de beneficiile pe cari noua lui stare i le pune

la îndemână și toate acestea — dupe noi — din lipsa acelui început de sistematizare a judecății lui, din lipsa acelei îndrumări cuminiți a inteligenței lui firești.

Or, îndrumarea cuminte a inteligenței firești a săteanului nostru, nu se poate face de cât pe o singură cale: *cultura*. S'a ajuns astăzi la convingerea că păturile inferioare trebuie să știe ceva mai mult, sau să știe și alt-ceva de cât aceea ce sunt siliți să știe de nevoile traiului lor; prin însăși faptul existenței legăturii interesului economic între pătura sătenească și pătura conducătoare, principiile politice moderne pe de o parte au consfințit păturilor inferioare, păturei sătenești dreptul la o viață mai largă, dreptul la viața liberă a cetățeanului liber, iar pe de altă parte au recunoscut nevoia regenerării forțelor, nevoia cultivării acelei păture pe așternutul căreia ca și până acum și de aci înainte s'au întărit și se vor întări Statele.

Săteanul român în deosebire de săteanul din occidentul Europei are a simți alt-fel procesul de refacere a societății moderne pe baza principiilor de libertate și egalitate. Religiunea lui îl făcuse să știe cu mult înainte că e stăpin pe el însuși, că e de-o potrivă cu semenii lui, și proclamarea principiilor de libertate și egalitate l-a aflat pregătit să le priimească în formă. Înțelesul lor însă în toată accepțiunea cuvintelor, a trebuit în mod firesc să vie mult mai anevoie

la acel care nu avusese mai nici o dată dreptul să se creadă stăpân pe el și pe faptele lui, egal cu semenii lui care îl stăpâneau. Săteanului român nu 'i trebuie de cât o deșteptare a sentimentelor înăscute în el prin puterea tradițiunii religioase, săteanului român nu 'i trebuie de cât o îndrumare printre drepturile și datoriile pe care prin puterea aceleiași tradițiuni el și-le cunoaște, nu 'i trebuie de cât o călăuzire pentru a 'și înțelege apoi el singur dreptul pe care îl are la o mai bună stare, datoria ce are de a 'și da această bună stare.

În așa chip ușurată munca pentru regenerarea forțelor de viață ale păturei noastre sătenești, Statul nostru modern a prevăzut mai întâi la nevoia de a 'i da instrucțiune, obligativitatea învățămîntului primar slujind drept garanție. Pe măsură ce disproporția dintre neștiutorii și știutorii de carte s'a micșorat în favoarea celor din urmă, o nouă nevoie a fost simțită: aceea de a se sustrage țăranul știutor de carte de la influența citirii sumedeniei de opere nesănătoase ce îmbăcscesc centrele culturale și în același timp de a i se pune la îndemână de acele opere care să 'i fie de folos, fie spre întinderea cunoștiințelor asupra ocupațiunilor lui, fie spre deșteptarea și întărirea sentimentelor lui patriotice, fie spre desvoltarea sentimentelor lui de bine, de frumos, de adevăr. Împlinirea acestei

nevoi a făcut să se nască ideea înființării «Bibliotecilor rurale» pe care «Casa Școalelor» le patronează și le întreține.

Ministerul instrucțiunii publice, în 1897, ministru fiind d. Sp. Haret, ia inițiativa înființării bibliotecelor rurale. D. Anghel Demetrescu însărcinat să întocmească, listă de cărți și obiecte, adresează Ministerului un prea interesant raport din care extragem următoarele considerațiuni:

«Mai întâi de toate, în crearea unei bibliotecii rurale, nu se poate pleca de la concepția că o bibliotecă este depositara părții istorice a progresului realizat de mintea omenească, pe calea observațiunii, cugetării și experienței în nemărginitul imperiū al științelor, literelor și artelor.

«Ar trebui să ne mulțumim cu o concepție și cu un scop mult mai modest de cât admite ideea de bibliotecă în general. Cugetarea de care v'ați condus d-v. Domnule Ministru, când ați hotărât a înființa aceste așezăminte de progres, a fost fără îndoială de a pune la dispoziția țăranilor cunoșcătorii de carte mijloacele pentru întinderea cunoștințelor lor uzuale, pentru întărirea și înălțarea sentimentului lor de oameni și de români, de a limpezi într'înșii ideea de drept și datorie, de a-i pune în stare să deslege ca ființe morale și cugetătoare, iar nu ca simpli rutinari, problemele de carī se isbesc în calca vieții lor, în fine de a le deschide sufletul pentru frumos, bine și adevăr. Aceasta va să zică a forma *țărani culti*, nu în înțelesul cel mai înalt al cuvintului, ci într'un înțeles potrivit cu cercul de acțiune al clasei pe care ați avut-o în vedere, când ați conceput ideea de bibliotecă rurală».

D. A. Demetriescu face și motivează apoi o listă de cărțile și obiectele de studiu ce ar trebui să figureze chiar de la început în viitoarele biblioteci rurale și după câte-va alte propuneri își încheie raportul:

«Sunt convins, d-le Ministru, că bibliotecile școlare întocmite după planul schițat mai sus, sau după un altul cam așa, vor opera o însemnată îmbunătățire morală, intelectuală și materială în soarta clasei pe care ați avut-o în vedere când m'ați onorat cu această însărcinare; că multe ore, care acum se pierd în trândăvie și vițiu, vor fi întrebuințate de aci înainte în ocupații nu numai nevinovate, dar încă pline de cele mai înalte și mai durabile plăceri. Nu mă pot opri de a prezice că ele vor ameliora pe țeranul român sub întreitul punct de vedere al inteligenței, al simțirii și al acțiunii. Și ameliorarea omului va ameliora tot ce el produce. În deșert avem o țară bine-cuvîntată între atâtea alte țări ale lumii, dacă poporul nu știe să se folosească de dînsa. Și nici odată poporul nu se va putea folosi de dînsa, pe cât timp inteligența sa nu va avea orizonturi mai largi și energia sa nu va tinde către o țintă mai înaltă. Omul este marele instrument care produce toate, care preface pustia în câmpii roditoare și câmpiile în adevărate paradise pămîntești. În timpul unei sări chiar vara în zile de sărbătoare și de odihnă, când munca trupească este suspendată și plugurile zac în coșare, trebuie să se producă alt proces tot așa de important pentru viața omului ca și acela ce se produce în zilele de muncă trupească: trebuie ca omul să-și îndeplinească trebuințele sufletești, să-și înobileze mintea și inima, să înmagazineze noul energii morale și intelectuale spre a-și îmbunătăți felul

de viață prin îmbunătățirea felului său de gândire și de muncă. Tot ce contribuie a face un popor mai înțelept, mai moral și mai drept cugetător sporește fără îndoială bogăția și fericirea lui. Sunt sigur, d-le Ministru, că fie-care ban ce veți pune la întocmirea și prosperarea bibliotecilor populare, înobilând distracțiile populației rurale, va fi mai târziu câștigat cu o mare dobândă în creșterea producției țării și a bunului trai al locuitorilor ei, va fi o economie realizată asupra urmărilor polițienestii și temnițelor. Adevăratele noastre arsenale pentru asigurarea liniștei și ordinii publice trebuie să fie școalele și bibliotecile. Când mintea țaranului nostru va fi destul de luminată prin educație, în care bibliotecile rurale vor desăvârși ceea-ce școala rurală numai a început, el va găsi plăcere în exercițiul intelectual său, va învăța mai bine să respecte persoana și averea sa ca și pe a altora, precum și autoritatea legitimă, va rida însuși de superstițiile grosolane care astăzi îl țin pe loc sau îl înjosec, se va deprinde să caute un leac rațional și eficace la suferințele inerente condițiunii omenești și nu va fi gata să urmeze cu ușurință pe amăgitorii cari îi pun înainte spectrul unor speranțe deșerte, va fugi de acele petreceri cari îi întunecă mintea și îi ruinează corpul, pentru ca să guste plăcerile superioare ale «țaranului cult».

Ministerul instrucțiunii aprobă în totul vederile d-lui Demetriescu și dispune — prin rezoluțiunea pusă pe raportul citat mai sus — a se adăogi la lista propusă și care conține scrierile importante din literatura națională și străină și scrierile științifice mai importante românești și străine:

«Traducția lucrării de agricultură a lui Cormenin... precum și unele din scrierile d-lui Aurelian relative la agricultură și economia rurală, și cartea sa *Țara noastră*. Se va adăogi monografia Curții de Argeș, publicată de Minister în 1887 și lucrată de Gr. Tocilescu... Pentru executarea traducțiilor din clasicii străini se va aviza mai târziu; de o cam dată, se va face întrebare Academiei Române dacă poate dispune, în favoarea bibliotecilor rurale de vre-un număr de traducții premiate din autorii anticî, precum și din alte lucrări premiate, cari ar putea conveni. Se va ruga d. Vlahuță să se însărcineze cu alcătuirea unei *Geografii pitorești* a României. Se va modifica redacția art... din budgetul «Casei Școalelor» în sensul ca fondul acolo prevăzut să poată servi și pentru dotația bibliotecilor rurale și pentru premiarea de scrieri și traduceri destinate acelor biblioteci».

Raportul d-lui Anghel Demetrescu și rezoluțiunea Ministrului instrucțiunii, fac bazele pe cari au fost înființate și pe cari funcționează și astăzi *Bibliotecile rurale*.

Articolul 7 din capitolul 1 al budgetului *Casii Școalelor* a primit modificarea cerută de Ministru și el prevede azi un fond de 300.000 lei pentru achitarea materialului didactic contractat și angajat, complectarea, primirea și distribuirea acestui material școalelor primare, precum și pentru înzestrarea bibliotecilor înființate și cari se vor înființa... Deasemeni art. 8 din același capitol prevede un fond de 35.000 lei pentru acordări de premii și plata celor acordate în anii trecuți, pentru scrierile admise și aprobate

de Minister pentru școlile primare și pentru bibliotecile rurale . . .

Un regulament pentru funcționarea bibliotecilor rurale a fost sancționat de M. S. Regele la 16 Octombrie 1898, regulament prin care li se dă o organizațiune practică și prin care sunt puse sub conducerea și îngrijirea directorilor sau diriginților de școli rurale.

Un număr de 320 biblioteci rurale au fost ast-fel înființate la școlile rurale și Ministerul instrucțiunii pregătește acum înființarea a încă 320 biblioteci inzestrate cu lucrări de adevărată valoare.

În afară de cărți, Ministerul instrucțiunii publice a hotărât inzestrarea bibliotecilor rurale cu tablouri murale istorice, cari să reprezinte și să eternizeze în ochii populațiunii sătenești, momentele de glorie ale armatei noastre. Un număr de 68 asemenea tablouri sunt deja comandate, în mare parte pictorilor noștri, și o parte din ele deja efectuate și împărțite bibliotecilor.

Bibliotecile rurale fac pentru «Casa Școalelor» un alt capitol al activității ei, capitol de o nețăgăduită importanță și pentru inzestrarea cărorora sacrificiile sunt făcute în modul cel mai larg și în același timp în modul cel mai atent, avindu-se convingerea că «instrucțiunea elementară nu poate folosi de cât în măsura în care adultul continuă a se instrui după ce a părăsit școala».

Cantine școlare

Pentru asigurarea mersului normal al învățămîntului public și în vederea unei practice și riguroase aplicări a principiului obligativității învățămîntului primar, administrația școlară superioară a trebuit să prevadă la înlesnirile ce s'ar putea aduce regulatei frecventări a școalelor, una din cerințele de căpetenie cari pot face ca sacrificiile pe cari Statul și le impune față cu învățămîntul public primar, să dea roadele necesare.

Frecventarea regulată a școalelor rurale a lăsat mai tot-de-auna foarte mult de dorit, dacă nu a fost pe alocurea cu neputință, din mai multe considerațiuni. Una din cele mai însemnate piedici la realizarea regulatei frecventări a școalelor a fost și este încă lipsa numărului necesar de școale, de unde nevoia pentru școlarii săteni de a parcurge distanțe mari, de a trece dintr'o cătună într'alta pentru a veni la școala, unde erau obligați să vie. De și cestiunea construcțiunilor școlare este astăzi relativ pe bună cale de rezolvare, până

la complectarea numărului trebuincios de școale, cestiunea frecventării rămâne încă de rezolvat, mai cu seamă avându-se în vedere îndărătnicia unora din părinți de a se supune obligațiunii de a-și trimite copiii la școală, pe motiv că școala e departe, că copiii nu pot face patru drumuri pe zi, cu atât mai mult când drumurile sunt lungi — în unele locuri 6—10 kilometri — și când obstacolele naturale ca ape, dealuri, păduri le îngreuează.

Din aceste considerațiuni a pornit ideia instituirii Cantinelor Școlare și în budgetul «Casei Școalelor» pe anul 1898/99 s'a prevăzut o sumă pentru ajutarea instalațiunii lor.

În Maiu 1898, Ministrul instrucțiunii publice, adresează un ordin inspectorului general al învățământului primar, ordin care formează baza creațiunii Cantinelor.

Prin acest ordin Ministrul instrucțiunii ia următoarele dispozițiuni:

«De oare-ce lunile de iarnă sunt cele mai grele și în care funcționarea cantinelor este mai necesară, ajutoarele ce vom da vor fi pentru timpul de la 1 Octombrie 1898 până la 1 Aprilie 1899.

Pentru școlile în care unii copii rămân la ora de-junului, dar seara se duc toți acasă, vom da un ajutor de 5 lei pe lună, pentru plata unei femei care să gătească ceva mâncare caldă, cu proviziile aduse de copii.

Pentru școlile unde ar fi copii cari să rămână și peste

noapte, din cauza depărtării saŭ a drumurilor rele, vom da un ajutor de 15 lei pe lună, parte pentru plata femeii care va găti mâncare, parte ca ajutor de lemne, pentru încălzirea peste noapte a camerei unde vor dormi copiii.

Școalele cărora se vor da aceste ajutoare vor trebui să fie din acele care deserveșc o populațiune școlară numeroasă, dar răspândită la mari distanțe; va trebui ca comuna să fie din cele lipsite de mijloace, dar din acele care dau semne de bună-voință pentru școală; va mai trebui ca dirigintele școlii să fie cunoscut ca un bun învățător, cu tragere de inimă pentru școala lui și cu iubire pentru copii. În fine pentru școlile unde copiii ar fi să rămână și peste noapte se cere neapărat ca școala să dispună de o sală și de mobilierul strict necesar pentru aceasta.

Pentru ca aceste ajutoare să fie împărțite în modul cel mai egal posibil vom da în fie care județ câte un ajutor de 5 lei și câte unul de 15 lei pe lună.»

Prin revizorii școlari, inspectoratul general al învățămîntului primar întocmește liste de comunele în care ar urmă să se înființeze Cantine Școlare.

Inspectoratul, înaintând liste spre aprobare Ministrului, constată că suma ce s'ar angaja cu înființarea Cantinelor ar fi de 335 lei pe lună sau de 2010 lei pe șase luni, și adaugă :

«Foarte modest este începutul pe care îl facem cu înființarea acestor prime și rudimentare cantine școlare. Speranța noastră este însă că lucrurile nu se vor opri aci. La dreptul vorbind, instituția cantinelor școlare, prin firea ei și în spiritul articolului 79 din le-

gea învățămîntului primar care pune în sarcina comunelor ajutorarea copiilor săraci, nu e din acele care trebuiesc întreținute de stat. Dacă D-voastră însă ați luat inițiativa de a se da ajutoare din partea statului, ați făcut-o în speranța că comunele se vor grăbi, văzînd roadele, să imiteze exemplul dat. Un semn îmbucurător că așa va fi îl avem în faptul că pe alocurea comunele sînt dispuse a da singure ele lemnele necesare; precum în împrejurarea că se pun la dispoziție fără multe dificultăți camere de culcare și paturi pentru cantinele de noapte. Suntem deci în drept a ne aștepta la rezultate favorabile.

Cu satele noastre resfirate pe întinderi mari și cu greutatea de comunicație dintre cătune, Cantinele și mai cu seamă cele de noapte, au menirea de a deveni un factor de căpetenie în realizarea problemei învățămîntului obligator. Ele însă vor deveni acest factor numai atunci când sătenii, convingându-se de utilitatea lor, vor da ei însăși tot concursul trebuitor, concurs care va trebui să consiste pe de o parte în procurarea celor trebuitoare copiilor care rămîn în cantină timp de o săptămână (proviziuni, o străchioară, o lingură, o învelitoare), pe de alta în contribuirea la transportul copiilor, pe vreme rea, cu propriile lor care, de la cătunele îndepărtate la cătunul cu școală și înapoi; cei care au care vor avea a transporta cu rîndul, pe copiii din cătun Lună dimineața la școală și Simbătă seară acasă».

Desideratele inspectoratului sînt încă în mare parte de adus la îndeplinire în viitor. Nu mai puțin însă cestiunea cantinelor școlare în acești trei ani de la înființarea lor a prins rădăcini so-

lide și cu drept cuvint se poate speră în rezultate satisfăcătoare.

Articolul 13 din capitolul I al budgetului *Casii Școalelor* prevede anul acesta o sumă de 14.000 lei ca *fond pentru ajutorarea cantinelor școlare primare și profesionale*. Din acest fond *Casa Școalelor* întreține astăzi un număr de 75 cantine școlare care funcționează în țară, din care 30 cantine de noapte și 45 cantine de zi.

La ajutorul *Casii Școalelor* nu cu puțin a contribuit și continuă a contribui inițiativa privată. Serate, petreceri, baluri au fost date în toate unghiurile țării, cu succese mulțumitoare, fie pentru înființări de noi cantine, fie pentru ajutorarea celor ce deja funcționează. Corpul didactic, care cel d'întâiu a înțeles importanța și marile foloase ale cantinelor școlare, dă cele mai frumoase exemple întru susținerea lor și modestul început de la 1898 tinde a deveni astăzi o organizațiune temeinică care, fără nici o îndoială, va aduce foloase prețuite învățămîntului.

Reușita frumoasă pe care a avut-o ideea înființării cantinelor școlare și ajutorul neprețuit ce s'au grăbit a le da atât inițiativa privată, cât și mai cu seamă comunele rurale însăși, mai poate face dovada că nevoia învățămîntului poate fi considerată ca adînc simțită chiar în populațiunea rurală, un indiciu prețios deci al ridicării nivelului cultural al masei sătenești, un in-

dicu de ținut în seamă că activitatea *Casii Școl-
lelor* se află pe calea cea bună și că bunele re-
zultate ce se pot aștepta de la această activi-
tate sînt încă numeroase.

Lupta antialcoolică

Omenirea degenerază. Sociologia adună pe fie-care zi ce trece noi dovezi de existența certă a procesului de degenerescență a raselor în parte și a omenirii în general. Degenerescența și cu densa slăbirea și dispariția forțelor necesare vieții individuale și comune și prin consecință, anihilarea forțelor de viață ale însăși popoarelor, rezumă azi preocuparea nu numai a sociologilor ci și a tuturor celor pe cari vitalitatea popoarelor direct sau indirect îi interesează, economiști și oameni de stat.

Dovada existenței procesului de desagregare a vieții universale — degenerescența fizică a omului, a putut fi făcută din momentul ce statisticile, cu convingătoarele lor cifre, au pus în evidență aci superioritatea mortalității asupra nașterilor, dincolo descreșterea din an în an a numărului căsătoriilor — descreșterea populațiilor în masă pe de-oparte, pe de alta scurtarea

din decenie în decenie a limitei de vîrstă la care ajung indivizii, slăbirea mediei anilor de viață, înmulțirea extra-ordinară a boalelor nervoase cu tot cortegiul lor de corolare — descreșterea populațiunilor pe cale individuală.

Omenirea degenerază. Cercetarea cauzelor producătoare ale acestui fenomen, a devenit la un moment dat preocuparea de căpetenie a întregii lumi științifice și declararea luptei întru combaterea acelor cauze a fost consecința firească.

La baza cercetărilor cauzale a stat încă de la începutul luptei anti-degenerative, studiul amănunțit al vieții omenești. Disecarea așa zisă a acestei vieți, cercetarea unde se întrebuițează forțele care prin însăși firea lor sunt producătoare ale vieții, unde se întrebuițează acele forțe, aiurea întru cât viața animală nu mai trage din consumarea lor foloasele de care are nevoie, sau, cum de acele forțe nu mai sunt suficiente producerii vieții normale, a dus la constatarea că unul din elementele distructive ale acelor forțe, unul din elementele principale ale distrugerii vieții deci, este *alcoolismul*.

Aparițiunea așa zisei teorii a *alcoolismului* a fost salutăată de toată lumea științifică aproape ca o *cause unique* a flagelului degenerescentei. Teoria alcoolismului cuprinde într'însa mai toate principiile deslegătoare ale tuturor problemelor pe care studiul degenerescentei le pusese în dis-

cuțiu. Firește, la baza vieții omenești, patologia modernă pusese — cam în aceeași vreme — sistemul nervos; alcoolismul se așează cotropitor în primul rînd asupra sistemului nervos, combaterea alcoolismului este salvarea sistemului nervos și în salvarea lui, salvarea vieții. De aci *anti-alcoolismul*, lupta anti-alcoolică.

Anti-alcoolismul, prezentat ca o idee nouă, a avut la începutul îndoctrinării lui firește, o sumă de șovăeli în mersul lui către reușită. Evident, mijloacele pentru combaterea alcoolismului se prezentaū tot atāt de complexe cāt de numeroase erau fețele sub care urma să se înrādăcineze în mintea indivizilor teama pericolului însuși, și cu atāt mai complexe se prezentaū aceste mijloace, cu cāt ele urmaū a fi întrebuiņate nu numai față de o pătură socială în special, a burgheziei sau aristocrației, ci față de amēdouă în același timp și întru cāt amēdouă erau tot așa victime, mai mult inconștiente, ale aceluiași rēu.

Aiurea, societățile de temperanță alătura cu legile și asociațiunile anti-alcoolice, monopolurile și impozitele pe alcool și-aū început de mult activitatea și dacā rezultatele nu sunt încă pe deplin încoronate de succes, influența lor binefăcătoare este mult simțită.

Mișcarea anti-alcoolică ne-a atins și pe noi. Ideia monopolului pe alcool face obiectul studiului economiștilor și oamenilor noștri de Stat

de mulți ani, ca unul din mijloacele cele mai eficace: până la realizarea lui însă, inițiativa privată secundată în ultimul timp de inițiativa Statului, a purces la căutarea mijloacelor lăturale, o sumă de alte mijloace, declarându-se hotărît răsboiul în contra alcoolizmului.

Diferit de cele-l'alte state din apusul European, în România, victimele alcoolizmului erau mai numeroase într'o anume pătură socială: populațiunea rurală. Mai mult ca în cele-l'alte state, consumațiunea alcoolului este mult mai simțită la noi, în acea populațiune rurală, făcând ast-fel ca flagelul să atingă partea populațiunii cea mai importantă a țării, la noi unde aristocrația numără atât de puțini membrii, la noi unde populațiunea rurală dă în bună parte elementele cele mai de căpetenie ale vitalității noastre intelectuale.

Se prezinta deci cu atât mai neapărată desrădăcinarea alcoolizmului la sate în întâia linie, lăsându-se în planul al doilea opera de convingere a păturei superioare.

Prima asociațiune în contra alcoolizmului s'a înjghebat, sint acum vre-o patru ani, la Iași. *Liga anti-alcoolică*, a fost fundată prin stăruința d-lui Al. D. Xenopol și A. C. Cuza. Un buletin, conferinți și prelegeri sătenești, făcute de studenții universitari Ieșeni, propaganda prin viu

graiū și prin scris, iată primele mijloace întrebuințate.

Mișcarea începută la Iași își are, fără îndoială, netăgăduita ei importanță; nu se putea pretinde inițiativei generoase a Ieșenilor mai mult de cât atât cât a dat ca activitate. Menținându-se acelei mișcări întreg meritul inițiativei s'a simțit nevoia întinderii mijloacelor de propagandă anti-alcoolică față cu extenziunea extra-ordinară nu atât a viciului beției cât a consumațiunii alcoolului, consumațiunii lente a otrăvei sub diferitele ei forme.

În protiva acestei otrăviri lente, împotriva acestui disolvant al forțelor intelectuale și fizice — alcoolul, s'a început acum propaganda de la care cu toții sîntem în drept a ne aștepta la cele mai bune rezultate.

Care era cel mai bun mijloc de propagandă? Școala, a fost răspunsul firesc. De la școală, de acolo de unde tinerile generații iconomisesc partea de cultură cu care isbutesc în lupta din ce în ce mai grea pentru existență, urma să purceadă și învățătura pentru păstrarea puterilor acelei generațiuni. Infiltrarea în mintea și sufletul copiilor că alcolul este otrava sufletului și minții lor, e de sigur, dacă nu mijlocul suveran, dar unul din mijloacele cele mai puternice pentru combaterea răului.

«Casa Școalelor» de pe lângă Ministerul instrucțiunii publice, s'a pus în capul acestei noui

îndrumări și se pot înregistra cu mulțumire primii pași făcuți întru săvârșirea marii opere.

Ministerul instrucțiunii și cu dânsul «Casa Școalelor», era cel mai în măsură de a se adresa nu numai tinerelor generațiuni, dar întregii populațiuni rurale. «Casa Școalelor» întreprinzând noua mișcare s'a gândit la cele două mari mijloace de propagandă ce-î staū la îndemână: *Școala* și *Biserica* și s'a adresat amândorora cu aceiași îngrijire.

În Octombrie 1899, d. Christu S. Negoescu, Administratorul «Casei Școalelor», adresează Ministrului Instrucțiunii următorul raport cu privire la începerea luptei antialcoolice :

Unele din cestiunile cari preocupă pe cei chemați să îngrijească de buna stare a populațiuni în toate țările — pe lângă multe altele foarte importante — este și cestiunea alcoolismului.

A descrie acest flagel saū a-î arăta efectele fie aiurea, fie la noi, nu simt nevoie când s'a scris și s'a discutat atât asupra-î; e destul să amintesc numeroasele societăți antialcoolice și de temperanță, reviste și broșuri care formează o bibliotecă întregă asupra materiei, în Belgia, Franca, Germania, Anglia, Elveția, până dincolo de ocean în Statele-Unite, măsurile legislative sanitare și financiare care s'aū luat în multe țări și în fine congresele anuale ce se țin în cele mai mari centre ale civilizației moderne, la care participă delegați din toată lumea, și unde se discută măsurile de luat în potriua acestui flagel social permanent.

Printre numeroasele mijloace de combătut răul a-

cesta, s'a constatat că cel mai eficace este «lupta prin școală.»

Ultimul congres ținut la Paris a proclamat că, mijlocul cel mai puternic de propagandă contra alcoolismului este învățămîntul anti-alcoolic.

La noi s'a făcut câte ceva în acest scop.

Zilele acestea s'au depus la administrațiunea Casei Școalelor două scrieri contra alcoolismului, una din editura C. Göbl fără nume de autor, sub titlu «Pericolile contra băuturilor alcoolice» și alta datorită inițiativii Ligii antialcoolice de la Iași, Carte contra beției», ambele premiate de Minister și de a se tipări cu cheltuiala noastră.

Pe lângă aceste lucrări scrise s'au făcut încercări a se executa și o serie de tablouri antialcoolice dar fără rezultat.

În anul, trecut se constituise o comisiune care să ocupe de această chestiune, dar această comisiune s'a descomplectat fie prin demisiunea unora din membri ei, din posturile ce ocupați în administrațiunea superioară a Ministrului (d-l St. Sihleanu, Palladi) fie prin deces (Jiquid) așa că astăzi lucrarea se găsește tot la începutul ei.

Față cu cele ce avui onoarea a vă expune, subsemnatul, mai ales în urma ultimii mele călători de studiu în Belgia, Franca și Germania, posedând personal o bibliotecă aproape completă asupra materii, convins de utilitatea mijloacelor de luptă pe care le-am văzut funcționând în streinătate, am onoare a propune—de o cam dată și ca fiind de resortul administrației ce ați bine voit a 'mî încredința — următoarele :

1). De a întreprinde publicarea unei serii de broșuri antialcoolice fie originale, fie traduse ori prelucrate și adoptate pentru folosința țerei noastre după cele mai bune scrieri antialcoolice apărute în streinătate.

Numărul acestor broșuri să se fixeze de o cam dată la numărul de 24, fie-care cuprinzând 2—3 coale de tipar; apariția fie-cărei broșuri va fi lunară; numărul exemplarelor să fie de 8000, câte unul de fie care școală și biserică.

Broșurile să fie scrise într'o limbă ușoară și pe înțelesul tuturilor, ele se vor împărți gratuit făcând parte din dota școlii și bisericii. Cheltuelile vor fi suportate de Casa Școalelor din art. 7 cap. 1 din bugetul cheltuelilor sale pe anul a. c.

2). De a întreprinde publicarea de tablouri murale colorate, de o cam dată o serie de 4, care să reprezinte scene din viața alcoolicii noștri, traiul lor mizerabil, consecințele funeste și halul în care ajung cel carî se dedaă acestuî teribil vițiu.

Tablourile în număr de 8000 ca și broșurile, să fie întinse pe pânză, cu bețe ca la hărți și oparate de suspendare.

3). A se numi o comisiune permanentă care să fie însărcinată cu aducerea la îndeplinire a acestor propunerî.

Incheind, vă rog, domnule Ministru, a da înalta d-voastră aprobare acestor desiderate, autorizându-mă a căuta ca ele să fie realizate cât mai curând.

Ministrul instrucțiunii aprobă în totul raportul d-lui Negoescu și institue comisiunea propusă, numind membrii pe d-nii Al. D. Xenopol, Dr. Obregia și Chr. S. Negoescu.

În sensul raportului de mai sus comisiunea își începe lucrările.

De la Ianuarie, anul acesta de când mișcarea anti-alcoolică a fost sistematic organizată, munca

«Casei Școalelor» este îmbucurătoare și plină de bune speranțe.

Biblioteca anti-alcoolică, publicațiunea adresată eminentemente păturii țărănești, a ajuns acum la a 10-a sa fascioară, toate cuprinzând lucrări potrivite priceperii acelei pături, toate convergând împrejurul aceleiași ținte, pe toate căile, pe toate înțelesurile mai bine zis.

Cele zece fascioare apărute până acum și distribuite prin îngrijirea școlilor, în zeci de mii de exemplare, sunt următoarele:

Carte contra beției, culegere întocmită de d. Gh. Thiron din Iași;

Moș Dima, povestire anti-alcoolică de dr. R. Rosin;

Catechism anti-alcoolic, întocmit spre folosința obștiei rurale de d. G. Murgeanu, cu o prefață de d. dr. Obregia;

Beția prăpădește trupul și sufletul, recensiune făcută după mai multe scrieri rusești de d. Zamfir C. Arbore;

De necaz și Ce face dracul, două piesișoare de teatru ale d-lui Th. Speranță;

Credințe false răspândite în popor asupra pretinselor însușiri ale alcoolului, cu mai multe ilustrațiuni, și

Alcoolismul, — *Mizerie, Boală, Crimă*, o traducere după doctorul Delaunois.

La aceste lucrări s'a adăugat o importantă broșură coprinzând 20 *Cuvântări* (pentru biserică)

de d. dr. Chiricescu și Iconomul Nazarie și o lucrare anonimă *Pericolele băuturilor alcoolice*.

Acestea cât privește propaganda prin scris.

Un alt mijloc de propagandă hotărât de aceeași comisiune și a cărui importanță este absolut netăgăduită, îl formează tablourile antialcoolice, tablourile care pun înaintea ochilor mulțimitii, icoanele văzute ale primejdiei alcoolizmului, icoane cari sunt de natură a atinge în mult mai mare grad impresionabilitatea poporului, cea impresionabilitate pe care se pot altoi atât de ușor credinți bune și credinți rele.

Și tablourile — din care au apărut până acum unul sub îngrijirea d-lui Christu S. Negoescu — nu pot altoi de cât credință bună în mintea populațiunii noastre, nu pot de cât săpa în sufletele celor ce atât de ușor pot aluneca pe povârnișul primejdios, oroarea și desgustul de beție, de alcool.

Anuarul „Casei Școalelor“

După patru ani de la întemeierea «Casei Școalelor», instituțiune datorită în cea mai mare parte, după cum s'a văzut în paragrafele precedente, unei inițiative particulare, instituțiune publică prin însăși scopul și întreaga ei activitate, s'a dat anul acesta abia publicitatea trebuitoare actelor ei de administrațiune sub forma unui anuar oficial.

În Iulie 1900, d. Christu S. Negoescu, Administratorul «Casei Școalelor», luând inițiativa publicării acestui anuar, adresează d-lui Ministru al instrucțiunii un referat în care îi motivează ast-fel publicarea :

Publicitatea fiind caracterul orî căreia administrațiunii moderne, instituțiunea Casei Școalelor — ca instituțiune cu deosebire publică — urmează să aibă cea mai întinsă publicitate în administrația fondurilor sale.

Incepând cu Statul, care a subvenționat această Casă cu suma de 30.000.000 lei, și urmând cu județele și comunele până la cel mai modest particular,

toți cari contribuie la prosperarea acestei Case cu din prisosul lor, spre a ajuta la înălțarea Școalei române în genere și a școalei rurale în special; tot publicul român are dreptul să știe ce se face cu obolul său și deci publicitatea actelor de administrație ale acestei instituțiuni se impune mai mult ca orî căreia alta.

Pentru realizarea acestei cerințe subsemnatul am avut onoarea a propune — și d-voastră ați bine voit a aproba — publicarea unui *Anuar* al Casei Școalelor, care să cuprindă toate documentele mai importante de la întemeierea sa, începând cu legea ei organică și până azi, sfârșind cu *ultimul cont de gestiune*, care încheie activitatea noastră pe anul corespunzător.

Până la venirea subsemnatului în capul acestei administrațiuni, un asemenea Anuar nu s'a putut publica, instituțiunea fiind la începutul ei, motiv pentru care nici conturile de gestiune cerute de lege nu s'au putut depune pe cei trei ani de administrație ai predecesorului meu.

Intocmind acest anuar, am căutat d-le Ministru, să ofer atât publicului o oglindă fidelă de modul întrebunțării fondurilor care ne sunt puse la dispoziție prin legi sau acte publice, cât și un mijloc de orientare sigură diferitelor autorități financiare și administrative, cu care suntem în relațiune și cari au nevoie de a găsi la îndemână diversele documente la care trebuie să se refere în corespondența de toate zilele cu administrația Casei Școalelor».

Ast-fel conceput primul Anuar al «Casei Școalelor», el corespunde multiplelor nevoi relevate de administratorul Casei, în referatul citat mai sus, și conținutul lui formează un bogat material de date și documente menite pe de altă

parte, a învedera în amănunțit activitatea instituțiunii în toate direcțiunile în care ea este chemată să lucreze.

Anuarul cuprinde pe lângă tabloul personalului administrației «Casei Școalelor» următoarele acte și documente :

Legea organică a «Casei Școalelor» ;

Regulamentul de aplicare al legii ;

Decisiunea privitoare la administrarea separată a «Casei Școalelor» ;

Decisiunea relativă la clădirile școlare admisibile pe viitor ;

Decisiunea pentru înființarea «Cărții de aur» a donatorilor Casei Școalelor ;

Circulara către administratorii financiarî din țară cu instrucțiunile privitoare la încasarea și consemnarea veniturilor «Casei Școalelor» ;

Circulara către prefecturî, relativă la înlesnirile admise pentru clădirile școlare ;

Tabloul tuturor școalelor rurale date în întreprindere ;

Tabloul clădirilor școlare rurale recepționate provisoriu ;

Tabloul clădirilor recepționate definitiv ;

Tabloul de numărul școalelor ce au inginerî șefi de circumscripție ;

Tabloul inginerilor însărcinați cu supravegherea construcțiunilor școlare ;

Un rezumat asupra condițiunilor generale pentru construcțiunii de școli primare cu planurile tip ;

Un tablou de terenurile și ecaretele cedate «Casei Școalelor» de Ministerul Domeniilor ;

Un tablou al pământurilor școlare administrate di-

rect de către Casa Școalelor, conform art. 2 din regulamentul său organic;

Tabourile de numele și pronumele tinerilor cărora li s'au acordat burse și ajutoare în țară și străinătate;

Un tablou de ajutoarele acordate din fondul «Poteca»;

Tabloul încetătorilor din țară cărora li s'au acordat sporul de 10 % pentru lucrul manual;

Un tablou de cantinele școlare;

Proprietățile imobiliare ale Casei Școalelor;

Fundațiunile puse sub administrația directă a Casei Școalelor;

Un tablou de comunele care au realizat împrumuturi în cursul exercițiului 1898/99;

Un tablou de comunele care au realizat împrumuturi în cursul exercițiului 1899/900, și

Comptul de gestiune pe 1899/900.

Afară de acestea, Anuarul mai cuprinde în anexă *comptul de gestiune pe anul 1896/97*, primul an după înființarea «Casei Școalelor», compt care ca și cele pe anii precedenți anului curent, nu fusese încă depus de fosta administrațiune.

În afară de aceste acte mai sînt unele care trebuiau să figureze în acest anuar; dintre aceste însă unele, precum tabloul tuturor donatorilor și inventariile donațiunilor a fost decis a se publica a parte într'o «*Carte de aur a donatorilor*»; altele, precum situația materialului didactic, tabloul anuităților comunale și județene la împrumuturile realizate, situația contenciosului, tabloul bibliotecilor rurale, n'au fost definitiv întocmite și vor fi publicate în Anuarul viitor împreună cu alte lucrări curente sau încă nepublicate.

VERIFICAT
2017

AMERICAN
1903

25 ce